

СЕКЦІЯ 3

Пилипенко Катерина Анатоліївна
Д.е.н., доцент кафедри організації обліку та аудиту
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна

РЕГУЛЯТОРНІ ВПЛИВИ НА ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ДОТРИМАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

В дослідженні встановлено, що участь аграрних підприємств у дотриманні продовольчої безпеки, опосередковується через формування пропозиції сільськогосподарської продукції сировинного та продовольчого призначення на цільових ринках її збуту. Дослідження показали, що цільові об'єктові ринки сільськогосподарської продукції характеризуються складною структуризацією, глибоко диференційованим характером його конкурентної побудови на різних рівнях розподілу продукції та, відповідно, неповною реалізацією економічних інтересів підприємств-товаровиробників.

При цьому ринок аграрної продукції є достатньо стабільним в межах національної економіки. Це зумовлюється дією таких основних факторів: невисокою еластичністю попиту, що зумовлює стабільність обсягів збуту продукції кінцевим споживачам; ринковими та споживчими характеристиками об'єктів ринку, які відрізняються високим рівнем стандартизації товарних партій; недосконалою конкурентною ситуацією на об'єктних ринках більшості видів аграрної продукції; сформованістю каналів розподілу продукції, які на вказаному ринку є довшими за ті, що існують інших ринках товарів та послуг; функціонуванням механізмів взаємного впливу суміжних товарних ринків.

Зазначені властивості ринку аграрної продукції та результати проведених досліджень дозволяють виділити та структурувати основні сучасні проблеми його функціонування: фактична відсутність інтеграційних зв'язків між суб'єктами сфер обігу та виробництва; дисбаланс інтересів товаровиробників та суб'єктів сфери обігу за умов існуючої структури та функціонування сучасної

інфраструктури ринку; недостатній рівень розвитку інфраструктурної складової ринку; тип конкурентної ситуації на більшості продуктових ринків аграрної продукції не сприяє гармонійному функціонуванню їх суб'єктів всіх рівнів; зміна позиції суб'єкта ринку в структурі каналу розподілу продукції є фактично неможливою або визначається характеристиками та ефективністю разової операції з купівлі-продажу партії продукції; недосконалість систем державного регулювання ринку, в яких переважає застосування нетарифних методів впливу на ринкові процеси.

Органічними або екологічно чистими є продукти харчування, які виробляють з дотриманням визначених екологічних стандартів на всіх етапах технологічного та розподільчого ланцюга без ароматизаторів, барвників, консервантів та генетично модифікованих організмів з максимальним збереженням їх поживних речовин. Матеріали для упакування таких продуктів теж виготовляються з натуральної сировини. Під органічним виробництвом у світі зайнято 37 млн. га, з яких близько 33% розташовані в Австралії, 12% – в Аргентині і 5% – у США. Світова місткість ринку органічної продукції перевищує 60 млрд. дол. США [1, с. 26].

Україна має великі можливості для виробництва органічних продуктів харчування, оскільки тут знаходиться близько 260 тис. га землі, сертифікованої під органічне сільське господарство. Проте лише близько 10% зібраної сертифікованої сільгоспсировини експортується як органічна продукція. Серед найбільших країн-імпортерів органічної сировини з України – Нідерланди, Німеччина, Швейцарія, Канада, Греція й Ізраїль [2].

У межах внутрішнього ринку України частка продажу органічної продукції поки що не перевищує 1% від загального обсягу реалізації сільськогосподарської продукції. У Європі, наприклад, вона складає 5%, причому зростання споживання органічної продукції становить 8-11% на рік [3, с. 123].

У США більше 40% американців споживають органічну продукцію, при цьому їх можна умовно розділити на такі категорії: органічна інтегрована група (37% усіх органічних споживачів) – люди, які вживають органічні продукти

більше одного разу на день; органічна середня група (39%) – вживають органічні продукти принаймні раз на тиждень; органічна початкова група (24%) – вживають органічні продукти нерегулярно, час від часу [4].

Суттєво обмежують розвиток ринку органічних продуктів харчування України наступні фактори:

- відсутність належних законодавчих актів та складна процедура органічної сертифікації такої продукції за діючими міжнародними стандартами, насамперед нормами Європейського Союзу, відсутність власних національних стандартів;

- недостатнє інституційне забезпечення та відсутність фінансової підтримки даної сфери діяльності зі сторони держави;

- недостатня поінформованість населення, виробників, органів державної влади та управління щодо можливостей та перспектив розвитку органічного виробництва в регіоні, його переваг;

- недостатній рівень професійних знань і досвіду суб'єктів господарювання щодо здійснення органічного виробництва, відсутність кваліфікованих кадрів та системи їх підготовки у цьому напрямку;

- переважання експорту органічної сировини; - пасивність виробників у сфері впровадження інновацій та брак коштів на ці цілі;

- високі величини торговельних надбавок на органічні продукти харчування у торговельних мережах України, що зменшує їх доступність для споживачів;

- недостатність інформації про органічні продукти у споживачів, їх переваги порівняно з неорганічними та користь для здоров'я.

Споживчий ринок органічних продуктів, що є сертифікованими, в Україні почав розвиватись з 2006 р., його реальна місткість у 2008 р. становила 600 тис. євро, у 2009 р. – 1,2 млн. євро, у 2010 р. – 2,4 млн. євро, у 2011 р. відбулося суттєве зростання цього показника до 5,1 млн. євро, яке продовжилося у 2012 р. Сьогодні в Україні функціонують 184 виробників, які використовуючи площу понад 450 тис. гектарів, реалізують органічні методи господарювання та часто є сертифікованими як органічні у відповідності з наявними вимогами регулювання Євросоюзу [5, с. 35].

Дослідження ринку органічних продуктів харчування потребує визначення насамперед мотивів закупівлі таких товарів та характеристик покупців. Сьогодні в Україні, в основному, це люди з високим рівнем доходу, які турбуються про своє здоров'я та володіють інформацією про переваги органічних продуктів харчування. Аналіз свідчить, що майже 60% українських споживачів будуть купувати органічні продукти харчування, якщо їх вартість буде перевищувати вартість стандартних продуктів на 10-25%; якщо ж їх вартість буде більш високою - на 25-40% буде перевищувати вартість стандартних продуктів, то кількість потенційних споживачів скоротиться до 47%. Серед споживачів органічних продуктів харчування переважають люди з освітою, молоді сім'ї з дітьми, жителі міст [6].

Аналіз вторинної маркетингової інформації свідчить, що основними мотивами споживання українцями органічної продукції є її корисність для здоров'я (27 %), естетичний зовнішній вигляд продукції (17 %), інформативність упаковки (16 %), смак натурального продукту (16 %), наслідування прикладу знайомих або родичів (13 %), приналежність до прихильників здорового способу життя (11 %) [7].

До перешкод у напрямі купівлі органічної продукції віднесено: невиразну упаковку (33 %); впевненість у тому, що це маркетинговий хід виробників (19 %); відсутність гарантій належної якості продукції (18 %); невдало представлений товар на полицях магазинів (15 %) та обмеженість інформації, зокрема, недостатня реклама (51 %).

В Україні проводиться екологічна сертифікація згідно ISO 14024. Використовуючи екологічне маркування підприємство має можливість підвищити конкурентоспроможність продукції, активізувати збут, заощаджувати на зв'язках з громадськістю та брендкомунікаціях. Складність сертифікації органічних продуктів харчування обумовила те, що в Україні існує лише до 20 компаній, які мають право надавати продукції статус органічної. З метою проведення сертифікації на території України працюють 15 іноземних та 1 український сертифікаційні органи [8].

Визначати напрями покращання своєї маркетингової діяльності виробники органічних продуктів харчування повинні на підставі аналізу її конкурентоспроможності. Висока конкурентоспроможність органічного сільськогосподарського підприємства повинна забезпечуватись на основі розроблення організаційно-економічного механізму найраціональнішого використання ресурсів в оптимальній виробничій структурі господарства. Його розроблення на першому етапі повинно передбачати оцінювання і відбір найефективніших варіантів технологій вирощування культур за критеріями прибутковості виробництва та окупності витрат. У подальшому розробляється система землеробства із структурою посівів і сівозмінами з відповідною до планових обсягів виробництва продукції. Визначається потреба в основних та оборотних засобах виробництва.

Наступний етап передбачає розроблення на основі застосовуваної системи землеробства комплексної виробничої програми підприємства. Формується матриця виробничої програми, в яку включаються по черзі, згідно календарних строків виконання робіт, всі виробничі операції по вирощуванню сільськогосподарських культур відповідно до застосовуваних технологій. У результаті обробки даних матриці визначаються обсяги витрат виробничих ресурсів за їх елементами та статтями собівартості, в тому числі по окремих періодах та етапах виробничого процесу.

На основі аналізу систем удобрення і захисту рослин у застосовуваних технологіях вирощування культур, згідно з досягнутим рівнем забезпечення агроценозу елементами живлення, за нормативами їх споживання на одиницю продукції встановлюються прогнозовані обсяги її виробництва на 1 га та з усієї площі вирощування культури. За цінами на органічну продукцію визначається чистий дохід (виручка) від реалізації продукції. На основі співставлення його з виробничими витратами отримуємо планові обсяги прибутку на одиницю земельної площі, на 1 грн поточних витрат та на 1 грн основних засобів.

Отримані дані рівня економічної ефективності виробництва органічної продукції порівнюються з ефективністю виробництва в умовах застосування

інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур на аналогічній земельній площі. Конкурентоспроможний рівень продуктивності органічних агроценозів більшості сільськогосподарських культур досягається лише в умовах відповідного забезпечення рослин елементами живлення [9, с. 135]. Зважаючи на те, що в органічних технологіях застосовуються лише органічні системи удобрення, здійснено їх оцінювання за показниками економічної ефективності виробничих витрат.

Доведено, що системи органічного удобрення, що базуються лише на застосуванні біомаси побічної продукції попередньої культури, не можуть забезпечувати рівень продуктивності органічних ценозів, який дозволяє досягти необхідної прибутковості виробництва. Вирощування сидератів, хоч і вимагає додаткових витрат, дозволяє за рахунок внесення у ґрунт, крім побічної продукції попередника, біомаси сидеральної культури суттєво збільшити урожайність наступної культури і на цій основі досягти підвищення окупності виробничих витрат.

Разом з тим, слід відмітити, що використання цього резерву органічних добрив, особливо під урожай озимих культур, досить обмежене з огляду на те, що часто одержання сходів післязимої сидеральної культури в багатьох регіонах країни є досить проблематичним, а в зонах, що характеризуються значним дефіцитом вологи, її вирощування створює значну конкуренцію за цим чинником життєзабезпечення рослин наступній культурі. Крім того, вирощування сидератів можливе лише після культур, що рано звільняють поле.

Значно вищий рівень надходження елементів живлення, особливо азоту, а також зниження до мінімуму виробничих ризиків має місце за умови застосування на сидерат останнього укусу багаторічних бобових трав. За рахунок пріорювання зеленої маси і особливо коріння, у ґрунт надходить близько 280 кг основних елементів живлення. Враховуючи коефіцієнт використання органічних добрив, вказаний рівень живлення може забезпечувати урожайність зернових не менше 4 т/га. Така продуктивність культури, не дивлячись на вилучення з

господарського обороту частини урожаю багаторічних трав, дозволяє досягти досить високого рівня прибутковості виробництва органічної продукції.

Найвища продуктивність органічних агроценозів забезпечується за використання підстилкового гною. Наприклад, внесення 40 т/га гною під кукурудзу на зерно забезпечує надходження в ґрунт не менше 550 кг/га макро- і мікроелементів живлення рослин за собівартості 1 кг NPK близько 7 грн. Враховуючи коефіцієнт використання добрива, очікуваний урожай зерна цієї культури досягне не менше 7 т/га. Значний позитивний вплив здійснює внесення гною на продуктивність наступних культур, тому економічна ефективність виробництва і внесення підстилкового гною найвища серед основних видів органічних добрив.

Таким чином, достатньо високий рівень продуктивності сільськогосподарських культур і на цій основі прибутковості виробництва досягається в системах органічного землеробства, за яких необхідний рівень живлення агроценозів забезпечується внесенням підстилкового гною, а також введенням у сівозміни багаторічних бобових трав та вирощуванням сидератів. Тому типове органічне господарство повинно мати у своїй виробничій структурі галузь тваринництва, особливо велику рогату худобу, утримання якої дозволяє виробляти достатню кількість гною і передбачає необхідність введення в сівозміну багаторічних трав та бобових культур.

Розроблення організаційно-економічного механізму оптимізації виробничої структури органічного сільськогосподарського підприємства повинно включати, перш за все, визначення оптимального розміру землекористування господарства, що дозволяє сформувати науково обґрунтовані сівозміни сільськогосподарських культур, посівні площі яких дозволять забезпечити планові обсяги товарної продукції рослинництва і кормів. Основним критерієм, за яким здійснюється визначення оптимального розміру землекористування та найефективнішої системи землеробства сільськогосподарського підприємства, що спеціалізується на виробництві органічної продукції, є рівень його прибутковості. Від розміру отриманого господарством прибутку на одиницю площі та на 1 грн витрат

залежить рівень конкурентоздатності органічного виробництва, а від обсягу отриманого прибутку – можливості підприємства забезпечувати високі темпи його розширеного відтворення у наступних періодах.

Конкурентоспроможний рівень ефективності органічного виробництва досягається за умови забезпечення його прибутковості не нижче від інтенсивного. Більше того, нормативи показників економічної ефективності виробництва органічної продукції в зв'язку із значною його складністю та ризикованістю повинні бути навіть дещо вищими порівняно з традиційним виробництвом.

Проведені дослідження по оптимізації виробничої структури і розмірів землекористування типового сільськогосподарського підприємства інтенсивного типу виробництва найрозповсюдженішої зерно-олійної спеціалізації дозволили встановити нижню межу оптимального розміру таких господарств на рівні, близькому до 2 тис. га. Зважаючи на відмічені вище особливості ведення органічного виробництва, даний норматив у цих господарствах повинен бути дещо вищим.

Тому розроблення структури посівів і сівозмін модельного органічного господарства здійснювалось, виходячи з розміру землекористування 2200 га. Згідно наведеної вище аргументації, досягнення високої ефективності системи землеробства в органічному сільськогосподарському підприємстві можливе лише за умови функціонування в господарстві ферми великої рогатої худоби, розміри поголів'я якої повинні відповідати вимогам найефективнішого використання кормів та інших ресурсів за застосування сучасних технологій виробництва тваринницької продукції.

Згідно результатів досліджень Інституту тваринництва НААН та ННЦ “Інститут аграрної економіки”, нижня межа оптимального поголів'я такої ферми повинна становити 500 корів або 970 голів ВРХ [10, с. 50].

Крім ефективного виробництва молока така ферма може забезпечити вихід до 10 тис. тонн підстилкового гною, завдяки чому створюються реальні

передумови досягнення високих урожаїв органічної продукції сільськогосподарських культур.

Для забезпечення планових обсягів виробництва (5000 кг молока на 1 корову і 650 грам середньодобового приросту телиць) потрібно виробити кормів 4,1 тис. т кормових одиниць, у т.ч. зерна – близько 790 т, силосу – 5 тис. т, зелених кормів – 4,5 тис. т, грубих – майже 2,5 тис. т. Наступний етап формування оптимальної виробничої структури спеціалізованого органічного сільськогосподарського підприємства передбачає розроблення системи землеробства з відповідною структурою посівів, сівозмінами та технологіями вирощування культур.

Планова структура посівів визначається, виходячи з необхідності повного забезпечення власними кормами, репродукційним насінням, іншими ресурсами власного виробництва, а також максимально можливого, за даного розміру землекористування господарства, збільшення виробництва найприбутковіших видів товарної продукції рослинництва. Таке розширення виробничої структури значно ускладнює організацію господарської діяльності, але разом з тим дозволяє уникати різких спадів ефективності господарювання залежно від зміни кон'юнктури ринку, кліматичних умов і навіть форс-мажорних обставин.

Розроблення оптимальної структури посівів і сівозмін органічного підприємства повинно також відповідати вимогам забезпечення максимального збільшення органічного удобрення культур та покращення фітосанітарного стану агроценозів. За викладеною методикою здійснювали розроблення типової сівозміни і, на її основі, моделювання оптимальної структури посівів спеціалізованого органічного господарства, що має розміри землекористування 2200 тис. га (табл. 2.1).

У десятипільній сівозміні з двома вивідними полями люцерни кормові культури займають 36 % площі, зернові – 18 %, зернобобові – 9 %, олійні – 9 %. В сівозміні дотримані агроекологічні принципи чергування культур, максимально використані можливості збільшення удобрення культур. Так, крім кореневих та пожнивних решток передбачається надходження в ґрунт біомаси

пожнивних сидератів у 3, 5, 6, 8 полях, а в другому полі заорюється біомаса останнього перед сівбою пшениці неповного укусу люцерни. В результаті площа сівозміни, на якій вносяться зелені добрива, досягає 50 %.

Таблиця 2.1

Десятипільна сівозміна аграрного підприємства з виробництва органічної та екологічно-чистої продукції рослинництва і тваринництва

Культура	Площа, га	Вид добрив, що вносяться у полі	Прогнозована урожайність, т/га
Ячмінь ярий з підсівом люцерни	200		2,5
Люцерна 3-річного використання	400	біомаса останнього укусу люцерни	30
Пшениця озима + сидерат	200	біомаса сидерату	4,0
Кукурудза на зерно	200	побічна продукція	5,5
Горох + сидерат	200	біомаса сидерату	2,0
Пшениця озима + сидерат	200	біомаса сидерату	3,5
Соняшник	200	побічна продукція	2,0
Вико-вівсяна + сидерат	200	біомаса сидерату	18
Кукурудза на силос та зелений корм	200	підстилковий гній	30
Кукурудза на зерно	200	побічна продукція	7,0

Разом з тим, потрібно відмітити, що вказаний рівень насичення сівозміни пожнивними сидеральними культурами можливий лише в зонах достатнього зволоження. За умов нестійкого і, тим більше, недостатнього зволоження ґрунту отримання їх сходів і повноцінного урожаю досить проблематичне. В цих зонах пожнивний сидерат часто є конкурентом наступної культури за показником вологозабезпечення ґрунту. З метою збільшення виробництва гною передбачається всю соломку зернових колосових культур (2,1 тис. тонн) використати на підстилку тваринам, що дозволить отримати не менше 8 тис. тонн гною, який планується внести в нормі 40 т/га під кукурудзу на зерно (табл. 2.2).

**Розрахунок виходу товарної продукції рослинництва і доходу від її
реалізації в модельному підприємстві**

Продукція	Кількість, т	Ціна реалізації, грн/т*	Виручка, грн
Зерно гороху, всього (залікова вага)	400		
в т.ч відходи на кормові цілі	24		
насіння	68		
потреби на кормові цілі	85		
втрати під час зберігання 1 товарне зерно	223	3000	666000
Зерно пшениці, всього (залікова вага)	1500		
в т.ч відходи на кормові цілі	60		
насіння	88		
потреби на кормові цілі	215		
втрати під час зберігання	5		
товарне зерно	1132	2700	3056400
Насіння соняшнику, всього (залікова вага)	400		
в т.ч відходи на кормові цілі	20		
втрати під час зберігання	2		
товарне насіння	378	5000	1890000
Зерно кукурудзи, всього (залікова вага)	2500		
в т.ч відходи на кормові цілі	100		
потреби на кормові цілі	240		
втрати під час зберігання	11		
товарне зерно	2149	2400	5157600
Зерно ячменю, всього (залікова вага)	500		
в т.ч відходи на кормові цілі	20		
насіння	36		
потреби на кормові цілі	250		
втрати під час зберігання	193		
1 товарне зерно		2500	482500
Всього доходу			11252500

*Ціни на органічне зерно прийняті на рівні 130 %, а на м'ясо – 150 % від звичайної продукції

Запропонована система органічного удобрення забезпечує надходження в ґрунт на 1 га сівозмінної площі 9,8 тонн біомаси сидератів, 2,9 т/га побічної продукції урожаю та 4,4 т/га підстилкового гною. Це дозволить досягти значного рівня урожайності культур, за рахунок чого повністю задовольняються потреби

тваринництва у кормах та забезпечуються можливості формувати оптимальні товарні партії зерна таких високоприбуткових культур, як кукурудза, пшениця, соняшник, що дозволить успішно просувати їх на ринку і вигідно реалізовувати.

Найбільші обсяги товарної продукції і доходу отримані підприємством від реалізації зерна кукурудзи (5,16 млн грн). Це стало можливим в результаті концентрації ресурсів органічних добрив на вирощуванні цієї високо інтенсивної культури. В четвертому полі сівозміни кукурудзу вирощували на третій рік після люцерни 3-річного використання і на другий рік після пожнивного сидерату. Вказаний рівень удобрення культури дозволяє отримати 5–6 т/га зерна. В десятому полі кукурудзу вирощували на фоні внесення 40 т/га гною, що забезпечує продуктивність культури не менше 7 т/га. Більше 3 млн грн доходу отримає підприємство від реалізації зерна пшениці, значне зростання урожайності якої забезпечується вирощуванням її після останнього укусу люцерни на сидерат. Близько 1,9 млн грн зможе виручити господарство від реалізації насіння соняшника, урожайність якого на рівні не менше 2 т/га формується за рахунок вирощування і зароблення у ґрунт біомаси сидеральних культур у попередні два роки. Значну питому вагу в структурі товарної продукції займає галузь тваринництва (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Розрахунок виходу товарної продукції тваринництва і доходу від її реалізації в модельному підприємстві

Продукція	Кількість, т	Ціна реалізації, грн/т*	Виручка, тис. грн
Молоко	2500	4300	9474
в т.ч. на випоювання	320		
на реалізацію	2180		
ВРХ у живій вазі в т.ч.	140		270
вibraкуваних корів і	125		
телиць	15	1800	225
бугайців 20-денного		3000	45
віку			
Всього			9789

*Ціни на органічне молоко прийняті на рівні 130 %, а на м'ясо – 150 % від звичайної продукції.

Відомо, що виробництво молока і особливо м'яса в Україні за останні роки збиткове. Перехід на органічне виробництво продукції дозволяє значно підвищити реалізаційні ціни порівняно із звичайною продукцією. За умови зростання ціни органічного молока на 30%, що відповідає прогнозованій ринковій кон'юктурі, за продуктивності корів 5000 кг на рік його виробництво забезпечить дохід в сумі 9,4 млн грн і досить високу окупність витрат. Натомість, навіть підвищення ціни органічного м'яса ВРХ на 50 % не дозволяє вести це виробництво прибутково.

Разом з тим, слід відмітити, що в цілому галузь тваринництва у модельному органічному господарстві достатньо прибуткова (табл. 2.4). Крім того, потрібно мати на увазі, що значний ефект досягається в галузі за рахунок виробництва не менше 8 тис. т гною, внесення якого під кукурудзу на зерно дозволяє значно підвищити урожайність цієї та наступних культур. Введення у сівозміну багаторічних бобових трав, як необхідної умови ведення тваринництва, забезпечує суттєве зростання урожаїв наступних культур сівозміни – пшениці та кукурудзи.

У структурі доходу господарства найбільшу питому вагу займають: молоко – 45 %, зерно кукурудзи – 27 %, зерно пшениці – 15 %, насіння соняшнику – 9 %.

Реалізація виробничої програми модельного органічного господарства потребує поточних витрат ресурсів на суму майже 13 млн грн. За результатами роботи за рік підприємство отримає 8 млн грн прибутку з рентабельністю витрат 62 %. У розрахунку на 1 га земельної площі прибуток досягне 3644 грн. Такий рівень прибутковості виробництва дозволяє вести його розширене відтворення високими темпами. Для порівняння відмітимо, що в сільськогосподарському підприємстві зерноолійної спеціалізації аналогічного розміру землекористування, яке застосовує високоінтенсивний індустріальний тип системи землеробства, для реалізації його виробничої програми потрібно збільшити обсяги поточних витрат до 18,9 млн грн, або на 45%. Виконання цієї програми дозволяє отримати прибуток 7,6 млн грн за рентабельності 40,4 %, що відповідно менше порівняно з органічним виробництвом на 0,4 млн грн і 21,4

пункта. Таким чином, запропонована модель оптимальної структури спеціалізованого сільськогосподарського підприємства по виробництву органічної продукції забезпечує високий рівень його конкурентоспроможності.

Таблиця 2.4

Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва і тваринництва в модельному підприємстві

Продукція	Реалізовано продукції, тонн	Виручка, тис. грн	Повна собівартість продукції, тис. грн	Прибуток всього, тис. грн	Рентабельність, %
Кукурудза	2149	5157,6	2448,6	2709,0	110,6
Пшениця	1132	3056,4	1652,7	1403,7	84,9
Ячмінь	193	482,5	293,9	188,6	64,2
Горох	222	666,0	471,5	194,5	41,3
Соняшник	378	1890,0	805,9	1084,1	134,5
Молоко	2180	9474,0	7094,0	2470,0	35,3
ВРХ у живій вазі	140,0	270,0	303,0	-33,0	-10,9
У т.ч. вибракуваних корів і телиць	125	225,0	262,5	-37,5	-14,3
бугайців	15	45,0	40,5	4,5	11,1
Всього		20996,5	12979,6	8016,9	61,8

В сучасних умовах функціонування ринку органічної продукції значного поширення набуває таке явище як “грінвошінг” (greenwashing), – коли виробники заявляють про екологічну чистоту або органічність своєї продукції, не маючи на те підстав. Дослідження світового лідера екологічного маркетингу TerraChoice показують, що у 98 % споживчої продукції, що позиціонується як екологічно чиста, можна виявити порушення. Так, на українському ринку все частіше можна зустріти позначки “біо”, “еко”, “органік”, “екологічно чистий” та інші без достатньої на те підстави. Але з іншого боку, високий рівень зловживання екологічним та органічним маркуванням свідчить про те, що серед виробників зростає увага до переваг органічної, екологічно чистої та безпечної продукції, а також про ріст попиту на такі продукти серед споживачів.

Сільськогосподарська продукція, яка виготовлена відповідно до стандартів, що підтверджують їх екологічне походження на усіх етапах виробництва

(переробки), є результатом діяльності аграрних підприємств. В Україні для побудови градації щодо рівня екологічності окремих господарств необхідною є відповідна законодавча база, що надавала б той чи інший статус аграрному підприємству. На сьогодні в Україні діє Закон № 425-VII “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини” [11], згідно якого підприємство після сертифікації відповідними організаціями може бути віднесено до реєстру виробників органічної продукції (сировини). Таке підприємство має найвищий ступінь екологічності у залежності від рівня впровадження екологічного господарювання [12, с. 163].

Відповідне місце у шкалі займають підприємства, що віднесені до реєстру спеціальних сировинних зон та реєстру екологічно-сертифікованої продукції. Але слід зазначити, що до так званих «екологічних підприємств» належать лише ті, які здійснюють виробництво харчових продуктів, органічних добрив та регуляторів росту рослин, оскільки до них відносяться й товари, вироби та послуги, які не мають ніякого відношення до аграрного сектору. До градації відносяться також підприємства, що знаходяться у стані конверсії та інші екологоспрямовані аграрні підприємства, але їх кількість та рівень екологічності визначити складно. Основна ціль аграрних підприємств, що мають певну екологічність, співпадає – це зменшення навантаження на довкілля, турбота про здоров'я споживача і здорова конкуренція.

Список використаних джерел:

1. Антоненць А.С. Формування ринку екологічно безпечної продукції при органічному землеробстві / А.С.Антоненць, В.В. Писаренко, Т.В. Лук'яненко, Ю.Г.Писаренко // Економіка АПК. – 2010. – № 12. – С. 75-79
2. Артиш В.І. Регулювання світових ринків виробництва органічної продукції / В.І. Артиш // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 127-131.
3. Буга Н.Ю. Перспективи розвитку органічного виробництва в Україні / Н. Ю. Буга, І. Г. Яненкова // Актуал. проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 117-125

4. Боротьба з наслідками світової фінансової кризи: пошук адекватної політики. ІЕД, грудень 2008

5. Возняк Ю. Органічна революція: від ідеології “відродження” до стратегії освоєння життєвого простору України / Ю. Возняк // Агробізнес сьогодні. – 2006. – № 21. – С. 26-27.

6. Власов В. Тенденції та проблеми глобальних процесів у світовій продовольчій сфері / В. Власов // Економіка України. – 2006. – №3 (532). – С. 75-80.

7. Волошка В. Мінімізація витрат за повного дотримання агротехнологій / В. Волошка // Пропозиція. – 2003. – № 8/9. – С. 82.

8. Сеперович Н. Соціальний аспект продовольчої безпеки / Н. Сеперович // Актуальні питання аграрної політики: зб. робіт 2002-2003 рр., Проект “Аграрна політика для людського розвитку”. – 2003. – С. 339- 499.

9. Гошовська З. Органічні підходи: варто очікувати нової хвилі зростання попиту на органічну продукцію як у світі в цілому, так і в Україні зокрема / З. Гошовська // The Ukrainian farmer. – 2010. – № 7. – С. 8-29.

10. Гуменюк Г.Д. Органічне виробництво в світі – історія розвитку та сучасний стан (огляд) / Г.Д. Гуменюк, О.В. Баджурак, О.К. Ляшенко // Біоресурси і природокористування. – 2010. – Т. 2. – № 3/4. – С. 56-62.

11. Закон України “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини” за № 425-VII від 03.09.2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-18>

12. Бураковський І.В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України. / І.В. Бураковський, О.В. Плотніков – Харків: Фоліо, 2009. – 299 с.